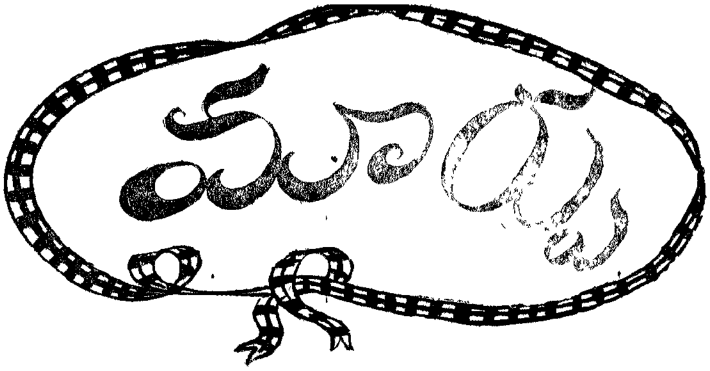

'పిన్నీ!' 'వచ్చావా నాయనా' ఎన్ని మార్లు వచ్చినా కాని సెంట్రల్ స్టేషన్ ఒంటిగా దాటలేని రంగమ్మ సత్యంతో ఎంతో ఆదుర్దాగా అంది 'మీ బాబాయి ఇచ్చిన టెల్లిగ్రాఫు అందిందా?'

ఆమె మాటలు వింటున్న సత్యానికి కొద్దిగా నవ్వు వచ్చింది నవ్వును అతి నాజూకుగా ఆపుకోతలిచాడు. కాని అది సెంట్రల్ స్టేషన్ దాటివచ్చేవరకూ ఆగందే!

'అక్కయ్య కెలా ఉంది నాయనా'

'ఏం, బాగానే ఉంది నిన్నటినుంచి! ...ఏటాక్సీ'

'టాక్సీ క్కారెందుకురా నాయనా కోలెడు డబ్బడుగుతారు. మోటారుబస్సులో వెళ్ళకూడదటరా?'

'మరేం ఫరవాలేదులే ఎక్కు పిన్నీ' పల్లెటూరివాళ్లు ఒట్టి పిసినిగొట్లు అనుకొన్నాడు సత్యం.

పట్నవాసం మనుష్యులకు డబ్బు అంటే లక్ష్యం లేదు అనుకుంది రంగమ్మ.

* * *

అక్క సుబ్బలక్ష్మకు కొంచెం సుస్తీగా ఉందని తెలిసి చూచిపోదామని వచ్చింది రంగమ్మ. అడయారులో వాళ్లు ఇల్లుకొన్న తర్వాత ఇదే రావటం కూడాను. రంగమ్మ వాకిట్లో అడుగు పెడుతూనే పెదవి విరిచింది.

'పండుగపూట ఏదో కళకళ లాడేందుకు ఇంత పసుపుకుంకం పెట్టిన కడపైనా లేదే ఇదేం ఇల్లు' అనుకుం దామె. ఇంట్లో కావలసినన్ని, అంటే యజమానివద్దనుంచి వంటావిడ వరకూ తలకొక గది. పోగా వచ్చేపోయేవారికి ఒకగది, రోగిష్టులకు కొంచెం దూరంగా ఒక గది. ఏమంత జబ్బు లేకపోయినా, సుబ్బలక్ష్మమ్మను అంత దూరంగా ఉంచటం రంగమ్మకు ఆశ్చర్యంగా తోచింది. లేపాక వేళ తనకు ఏ జలుబో చేసిశా ఇంతేనా! పైగా ఆ గదిలోకి సామాన్యంగా ఎవ్వరూ పోరు.

ఆపురమంటూ అకల్మష ప్రేమతో కాగలించుకున్నారా అమాయిక పు అక్క చెల్లెండ్లు.

* * *

వంటావిడ నిద్రలేచేసరికి రంగమ్మ స్నానంచేసి కుంపటిమీద కాఫీకి నీళ్ళు పడేసి రుక్మిణీ కల్యాణం చదువుకుంటోంది. మెల్లిగా ముసుగు సవరించుకుంటూ నిద్ర కళ్ళతో వచ్చింది వంటావిడ తన గదినుంచి.

'ఇదేమిటమ్మా నీవు కూడా ఇప్పుడు నిద్దలేస్తున్నావు?' అంది రంగమ్మ ఉండబట్టలేక.

ఇలా ఆమెను అడిగేవారు లేకనే అని ఇద్దరికీ తెలుసు.

'ఎవ్వరూ లేవకముందే నేనుమాత్రం లేగిసి, ఏమిదాచేస్తును మీరుదా చెప్పండిమీ?' ఓ లాయురు పాయంటు విసరిందావిడ.

'ఏం మా అక్కయ్య పూజచేసుకోటంలా పొద్దున్నే లేచి?'

'పాపం ఆవిడకు బక్తిదా. అయినానుం, వారు సత్యం ఆమెను గేలిచేస్తురే? అందుకు వారంతా పోయి వుడిసినతర్వాతదా చేసును.'

వీళ్ళూ మనుషులేనా అనిపించింది రంగమ్మకు. వారి కిష్టం లేకపోతే మరొకరిని ఎందుకు ఎగతాళిచేయాలో ఎంత ఆలోచించినా ఆవిడకు అర్థంకాలేదు. 'మరీ కిరస్తానీవాళ్లైపోతున్నారమ్మా' అందామె కాని వాళ్లు ఆదివారం తప్పక చర్చులకు వెళ్తారని పాపం ఆవిడ కేం తెలుసు?

మధ్యాహ్నం పదికల్లా అందరి భోజనాలూ అయ్యాయి. వంటావిడ తన అక్కగారింటికి బయులుదేరింది చూచివచ్చేందుకు సంచీతో సహా.

మాటల సందట్లో హెచ్చరించింది రంగమ్మ వంటావిడ సంచీ లావుగా ఉందని సుబ్బలక్ష్మమ్మతో. "పోనీయమ్మా ఏం చేద్దాం. గొర్రెలను మింగేవారు పోతే బర్రెలను మింగేవారు వస్తున్నారు. మనం చూచీ చూడనట్లుండాలి." అందామె!

రంగమ్మకు నవ్వాలో ఏడవాలో తోచలేదు.

* * *

'మిసెస్ రావుగా రున్నారాండీ?' లేడీ డాగ్గా కార్లోనుంచీ దిగి ఓవని

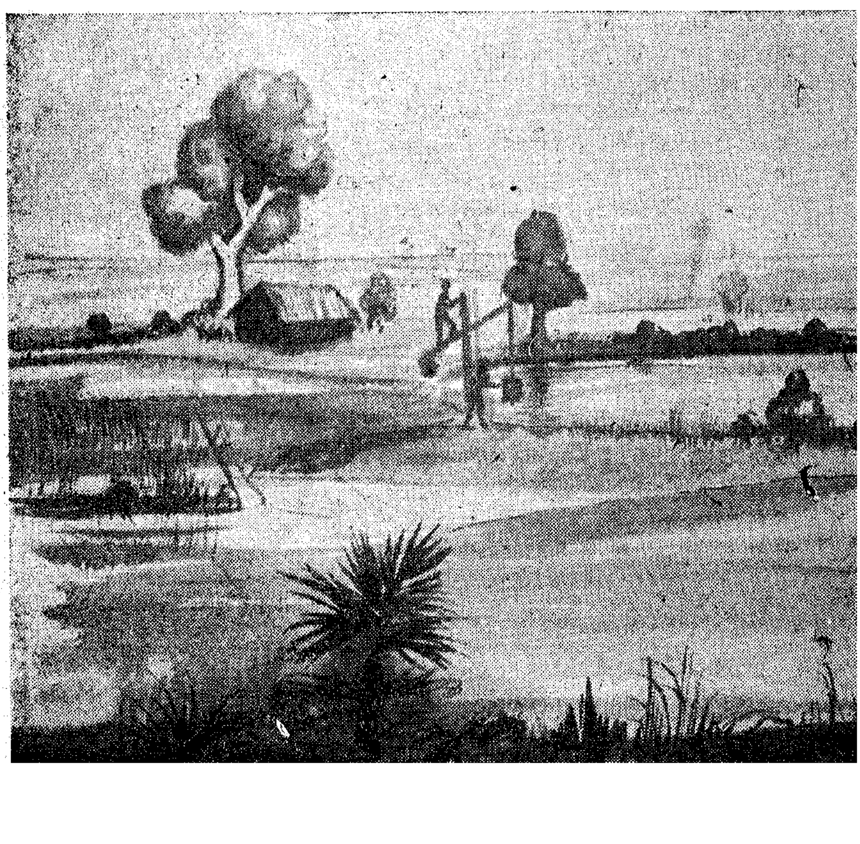

తాత్రయం రంగమ్మను పరీక్షకని అడిగినట్లడిగారు.

‘లేరమ్మా ఆఫీసుకి వెళ్ళారు’ అమ్మ, అనాలో అయ్యా అనాలో వాళ్ళని తెలియక తికమక పడుతూ జవాబు చెప్పింది వాళ్ళకు. ఈలోపల నౌకరు ‘ఉన్నారంటూ’ వచ్చాడు. పాపం వాడే చెప్పాడు రంగమ్మతో, అది సుబ్బలక్ష్మమ్మకు ఇంగ్లీషు పేరని, వాళ్లు సుబ్బలక్ష్మమ్మ ఆరోగ్యం బాగాలేదని తెలిసివచ్చారని!

‘రంగా, కాఫీ పెట్టమ్మ వాళ్ళొచ్చారు’ అంది సుబ్బలక్ష్మమ్మ. జబ్బుమనిషిని చూడటానికి వచ్చినవారికి కూడా మర్యాద చేయాలని ఆనాటివరకు ఆమెకు తెలియదు.

* * *

పదిరోజుల్లో కొంచెం తేలికపడింది సుబ్బలక్ష్మమ్మవళ్ళు.

‘అక్కయ్యను మా వూరు తీసికెళ్తా బావా’ అంది రంగమ్మ.

‘అదెందుకమ్మా, ఒళ్లు ఇంకా పూర్తిగా వయం కాలేదుగా’ అన్నాడాయన.

‘నయమయేందుకేగా మా వూరు పిల్చుకెళ్తాను. అక్కడ దానికి గాలితోటే బాగౌతుంది ఇక్కడ ఇంజక్షన్లవల్ల వచ్చిన జబ్బంతా!’

‘పిల్లాడి పరీక్షలు...’

‘పిల్లాడి పరీక్షలకు అది చదువుతుందా ఏమిటి? పరీక్షలు కాగానే వాడిని కూడా పంపు.’

‘ఇంతకీ ప్రయాణం ఎప్పుడమ్మా’

‘ఎల్లుండి ఆదివారం బాగుందన్నాడు శాస్త్రుల్లు పొద్దున్నే బాగులేదు. అందుకని మధ్యాహ్నం పేసింజరుకు పోతాము...’

ఆమె సనాతన ఆచారాలను చూసి, మింగలేక, కక్కలేక ఊరుకుంటున్న రావుగారికి ఆమె వారవర్జ్యాలు వినేసరికి నవ్వు వచ్చింది కాని ఆపుకున్నాడు.

* * *

మొదట ఆరేళ్లప్పుడు వెళ్ళాడు సత్యం రంగమ్మగారి ఊరు. ఆనాడే తనకు ఆ అనాగరికపు ఊరు నచ్చలేదు. పైగా తన తండ్రి అతి నాజూకుమంతుడు. పల్లెటూళ్ళను గురించి చక్కగా కొడుక్కు వర్ణించి చెప్పాడు అంతకన్నా నరకం లేదని. ఇంకేం కావాలి మళ్ళీ ఆ గడప తొక్కలేదు సత్యం రంగమ్మ బ్రతిమలాడినా కూడా.

కాని ఈనాడు తప్పలేదు. సుబ్బలక్ష్మమ్మను పిల్చుకురావటానికి వెళ్ళున్నాడు రావుగారు. పిన్నమ్మగారి ఊరిని, పల్లెటూళ్ళో ఉన్నందుకు వాళ్ళను, పంపినందుకు తన తండ్రిని, వెళ్ళినందుకు తన తల్లిని తిట్టుకుంటూ రైలెక్కాడు ఆమెను పిల్చుకొచ్చేందుకు.

* * *

ముందుగా ఉత్తరం వచ్చింది కాబట్టి సుబ్బయ్య రెండెడ్లబండి కట్టించుకుని స్టేషనుకు వచ్చాడు. ఎన్నాళ్ళనుంచో రానంటున్న సత్యం రైలు దిగుతూంటే సుబ్బయ్య హృదయంలో పవిత్రమైన పల్లెటూరి ప్రేమ ఉప్పొంగింది. అది ప్లాట్‌ఫారమ్‌మీద సత్యాన్ని కౌగలించుకున్నంత వరకు అణగలేదు.

సత్యానికి ఆయన వాలకం చూసి పరమ

రాబోవు ఆటలపోటీకి

అమృతి
రక్తశుద్ధి
ద్రావకము.

ఛాంపియన్ షిప్ పోటీలలో శ్రమకరమైన ఆటలను ఉద్రేకపూరితమైన ఘట్టాలను, నిబ్బరంగా అలసట పొందకుండా నెగటానికి అతడికి సహాయపడుతుంది

353 A E

కేసరికుటీరం లిమిటెడ్, రాయపేట, మద్రాస్.

ఒరిస్సా. నైజాము. మైసూరు, ఆంధ్రజిల్లాలకు. తమిళనాడుకు ఏజెంట్లు:
సీతారామా జనరల్ స్టోర్సు.
బరహాంపూరు – సికిందరాబాదు,
బెంగుళూరు – బెజవాడ – మధుర.

నారసింహ లేహ్యము

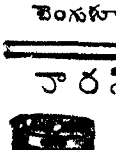

బంగారు చేర్చబడినది. మేహము, నిశ్శక్తి, నిస్సత్తువ, శుక్ల నష్టమును హరించి బలమును, కాంతిని, వీర్యవృద్ధిని కలిగించు వరప్రసాదము—

20 తు॥ డబ్బి రు. 3-4-0 పోస్టేజి 12 అ.
పి. సి. ఏ. & కంపెని. "ఆయుర్వేదసమాజం"
పెరిదేపి–నెల్లూరు జిల్లా.

అసహ్యం వేసింది. కాని ఏం చేయగలడు. స్టేషనులోనుంచి రాగానే, తెచ్చిన కారియర్ లో అన్నం తీసి సత్యానికి పెట్టాడాయన. అంత అసహ్యం వేసిన సత్యం అయిదు నిమిషాల్లో ముగించాడు తెచ్చిన భోజనం.

* * *

మద్రాసు చాలా బాగుంటుంది అంటారే కాని, అలా అనేటప్పుడు వారు సావుకారు పేట, క్రిష్ణాపురం మరచిపోయి, మాంబలం, మైలాపూర్లనే గుర్తుంచుకుంటారు. నిజానికి పల్లెటూరి పశువులదొడ్లు కూడా సావుకారుపేట అంత మురికిగా ఉండవు. ఆ వూరులో చక్కటి రోడ్లు వేయక పోయినా పొద్దున్నే నీళ్లు చల్లిన ఆ వూరి వీధులు కూడా రోడ్లలాగే శుభ్రంగా ఉన్నాయి.

'అబ్బో నేనీ బండ్లో రాలే'నంటూనే ఇల్లు వచ్చేవరకూ కదలకుండా ఆ బండిలోనే కూర్చున్నాడు. దిగగానే అతిధులు కూర్చునేందుకు వేసిన అరుగులు, పసుపు కుంకుమలతో, పచ్చని తోరణాలతో శుక్రవారపు మహాలక్ష్మికి చేసిన అలంకారం, సత్యానికి తెలియకుండానే కన్నుల పండువుగా తోచాయి. ఎటొచ్చీ వారి ఇల్లు కూడా, తన ఇల్లంత ఉంది. కాని అక్కడ ఉండే రోగుల గదికి బదులు ఇక్కడ ధాన్యపుగది ఉంది.

సత్యానికి తన తల్లినిచూస్తే ఆశ్చర్యం వేసింది. మిసమిసలాడుతూ ఎంతో ఆరోగ్యంగా తయారయి ఉంది! ఇన్నాళ్ళకు వచ్చాడని అతన్ని చూచేందుకు చాలా మంది వస్తున్నారు.

* * *

సుబ్బయ్య వేపచెట్టుక్రింద ఒక పూరి పాక వేసుకుని, చుట్టూ తట్టిపేళ్ళ తడికలు కట్టించి ఆవుపేడతో అలికించి నీలగిరిలా తయారు చేసుకున్నాడు. సత్యం అందులోనే ఉన్నాడు కూడాను. తెచ్చిన రెండు పుస్తకాలు చదివిన తర్వాత ఆ గదిలో ఉండే పుస్తకాల బీరువా ఓమాటు తిరగవేశాడు. తీయగానే అతనికి వచ్చింది వేయిపడగలు.

తెలుగువారు కూడా నవలలు వ్రాయగలరా? అని సత్యం అనుమానం. కాని మొదటి పేజీ చూస్తోంటేనే అతనికి తెలియకుండానే ఇది మన నవల అనిపించింది. మన సంప్రదాయాలు, ముఖ్యంగా మన పల్లెటూరి జీవితాలు వీటన్నిటినీ గురించిన వర్ణన చదువుతూంటే అందులో ఉన్న పాత్రలన్నీ కళ్లకు సత్యానికి. అతర్కాలు ఎంతో బాగా ఉన్నాయి అనుకున్నాడతను. పసిరిక ఎలాఉంటాడో అతనిఊహకు అందలేదు కాని పసిరిక చనిపోతోందంటే కన్నీళ్ళు కార్చకుండా ఉండలేక పోయాడు.

కాని సత్యం హృదయాన్ని పూర్తిగా కదిలించింది అరుంధతి మరణము. ఎందుకు చనిపోయిందా అంతచిన్న వయసులోనే అనిపించిం దతనికి.

మద్రాసులో ఇన్నాళ్లనుంచి ఉంటున్నా ఎక్కడా దొరకలేదు తనకా పుస్తకము సరికదా, ఆంధ్రులకోసం అన్న ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంలో కూడా లేదన్నమాట విన్నాడు ఎవరో అంటోంటే! అలాంటిది ఓ పల్లెటూరిలో దొరికింది.

చెన్నపట్నము కూడా ఒకప్పుడు సుబ్బన్నపేటలా ఉండేదా? తన పిన్నిగారి ఊరు కూడా ఏనాటికైనా మారిపోతుందా?

పుస్తకం పూర్తిచేసిం తర్వాత ఓ మాటా కవి కాళ్లమీదపడి వస్తామనిపించిం దతనికి.

* * *

'రంగప్పా'

'ఏం లక్ష్మక్కా?'

'బుజ్జిబాబొచ్చిండంటే చూదామని వచ్చా. ఈ రోవ్వంత ఆయన ఆకులో వెయ్యప్పా' అంటూ ఓ శేరు పెరుగు తెచ్చింది.

రంగమ్మ నవ్వుతూ తీసుకొంది. తనకు పాడిలేకకాదు. లక్ష్మక్క తృప్తికోసం!

'పిలువప్పా బాబు నోమాటు చూడాల'

అన్నీ వింటూఉన్న సత్యం తప్పదని వచ్చాడు. 'అబ్బో ఎంతోడివాయనావు బాబూ' అంటూ ఆమె వచ్చి సత్యం బుగ్గ గిల్లింది.

'ఏమిటిది' అరవబోయాడు సత్యం కాని వానజల్లులాంటి ఆ పల్లెటూరి లక్ష్మిపవిత్ర మాతృప్రేమ, రగులుకోపోయే తనకోపాన్ని నిముసంలో చల్లార్చింది.

'మన రైతు భార్య రా...' అంది రంగమ్మ.

'పయిటేల పిల్లోడి నంపుతా కాని రొల్లి నాలుగు ముంజెలు తిను. సల్లంగ ఉంటాయి' అంది ఆమె.

ఏనాడయినా తన ఇంటి వంటావిడ ఇంత మెల్లిగా పిల్చి ప్రేమగా అన్నం పెట్టిందా? అనే భావం వచ్చింది సత్యం మనసులో.

* * *

'రంగమ్మొదినా...'

'ఆ...ఎవరు, పేరీ ఏం?'

'రాములచ్చమ్మ మిమ్మల్ని పిల్చుకు

(43-వ పేజీ చూడండి)

మార్పు

(22 వ పేజీ తరువాయి)

రమ్మందమ్మా ముసలాయనకు బలువుగా ఉంది...'

'ఇదో వస్తున్నా...'

ముసలాడయినా కాని ఇంట్లో ఒక దేవతలా చూస్తున్నారాయన్ని కొడుకూ కోడలు. రంగమ్మ వెళ్ళి వాళ్ళని ఓదార్చి ఆ ప్రాణం కాస్త కుదుటపడేవరకూ తనే అన్నం పంపించింది.

*   *   *

'ఏం బాబాయ్ ఇంత పొద్దుపోయి వస్తున్నావు?' పరిస్థితులనుబట్టి పల్లెటూరన్నా, పల్లెటూరి మనుష్యులన్నా, కాస్త గౌరవం నేర్చిన సత్యం - సుబ్బయ్యను అడిగాడు ఆదుర్దాగా, రెండుగంటలకు వచ్చేసరికి. 'ఏమీ లేదమ్మా. కిష్టయ్య అని ఓ బీదవాడు చనిపోతే అనుమానంతో ఎవ్వరూ పలకలేదు. అందుకని నలుగుర్ని పోగుచేసుకుని ఆ కట్టెను కడతేర్చి వస్తున్నా' అన్నాడాయన.

చనిపోతే ఏడ్చేందుకు కూడా కూలీలను నియమించే మద్రాసు మహానగరం కళ్లకు కట్టింది సత్యానికి.

*   *   *

సెలవులు ఇక పదిరోజులే ఉన్నాయి. పల్లె జీవితానికీ పట్నవాసపు జీవితానికీగల వ్యత్యాసాలను ఆలోచించుకుంటూ మెల్లిగానడుస్తూ చెరువుగట్టునుంచి, వస్తున్న సత్యానికి వెనుక గంటలచప్పుడు వినపడింది. తిరిగి చూచేసరికి మేరువంత ఎద్దు తనను తొక్కివేసేందుకా అన్నట్లు ప్రహ్మాండంగా పరుగెత్తుకొస్తోంది! కాళ్ళ కింద మట్టి నిలవకుండా పరుగెత్తాడు అతను.

ఇది చూస్తూఉన్న రంగన్న పొలం వదిలి 'ఆగు రామయ్యా! బాబుగోరు భయపడుతుండారు' అంటూ వచ్చి ఆ ఎద్దు కొమ్ము పట్టుకున్నాడు. కాని ఆ వేగానికి ఎంత నిలదొక్కుకున్నా నిలవలేక పక్కగా పడిపోయాడు. సత్యం తిరిగివచ్చి చూసేసరికి ఆ ఎద్దు రంగన్నవంక జాలిగా చూస్తోంది.

'ఈ ఎద్దు జత లక్ష్మయ్య బాబూ. అది ముందెళ్ళి ఉంటుంది. ఇవి అప్పుడప్పుడూ పందెం వేసుకుని ఇలా పరుగెత్తుతాయి' అన్నాడు రంగన్న లేస్తూ.

సత్యం ఆలోచించిందల్లా 'తన ప్రాణాన్ని కూడా తెగించి రంగన్న ఆ ఎద్దును ఆపబోయాడు కదా' అని!

మోటారుకింద మనిషిపడితే, పోలీసు చూస్తే కేసు వస్తుందని ఓ ప్రముఖుడు అతన్ని అలాగే వదిలిపోయాడు మద్రాసులో. ఈ ఎద్దు గొప్పదో, ఆ డ్రైవరు గొప్పవాడో!

*   *   *

వచ్చేవాడు ఏదో మహాతప్పు చేస్తున్నట్లు అనిపించింది సత్యానికి. కాని ఈనాడు పోతూఉంటే కళ్లలో నీళ్ళు తిరిగాయి. పట్నవాసంకన్నా నరకం, పల్లెటూరికన్నా స్వర్గం లేదనిపించిందతనికి. అందువల్లనే ఈరోజు పోలేకపోలేక పోతున్నాడు.

'మీరిద్దరూ తప్పక రండమ్మా ఈమాటు' అంది సుబ్బలక్ష్మమ్మ బండెక్కుతూ.

'ఎందుకు బాబాయ్ మీరు ఆ దరిద్రపు పట్నవాసానికి? ఇక ప్రతీ సెలవులకూ మేమే వస్తాం!' అన్నాడు సత్యం.

'ఆ!' సుబ్బయ్యా రంగమ్మా నిజమో అబద్ధమో తెలీక విస్తుపోయారు.

'నిజంగా బాబాయ్' పల్లెటూరివారికే అర్థమయే నిర్మలమైన చూపుల్తో అన్నాడు సత్యం. ★

SPECIAL CONCESSION

Up-to-date fitted high class frame with either Colour or plain glasses.

(1) SPECTACLES
Ordinary 2/8/-
Nickel frame 4/8/-
Superior 4/-
Rolled Gold 7/-
Rs. 3/1/-extra for any power lenses.

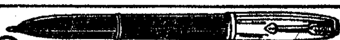

(2) FOUNTAIN PENS
Raja, Homer, Olympic etc. each 2/4/-
Wearever plain 5/-; Gold Cap 6/8/-
Swan (English) 15/-; Black Bird 14/-

(3) TORCH LIGHTS
Prices with bulb & Batteries Complete
1 Cell Chinise 2/-; Superior 3/8/-
1 Cell Eveready 3/12/- 2 Cells 6/-

(4) THERMOMETERS
Japan made 2/12/- Superior 3/8/-
English Zeal 5/- Brannans 5/8/-
Germany Hicks ½ Minute Rs.6/-

(5) FOREIGN CAMERAS
Takes Photos 3¼" × 2¼" on Roll Film 620

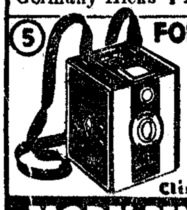

O. K. (English) 18/-
Coronet Box " 26/-
Agfa (Germany) 31/-
Clix-O-Flex (U.S.A.) 25/-

MODEL PEN SUPPLIERS
POST BOX NO. 6772, CALCUTTA-7.

కేశ సంపదకు
రీటా
హిందూ దేశమంతటా దొరకును

చక్కని వ్రాతకు, మన్నికకు
అశోకా
కలములనే వాడండి

అశోకా పెన్ వర్క్సు
తెనాలి

మిత్రాంజనము
[రిజిష్టర్డు]

నొప్పులకు
బాధలకు
కాళ్ళులకు
దివ్యాంజనము

అన్ని మందుషాపులలోను దొరకును
ఏజంట్లు కావలయును
మిత్రఫార్మసీ [రిజిష్టర్డు]
తెనాలి. M & S.M.Ry